

Урок позакласного читання

(11 клас)

Тема: Великі оповідки маленького міста (за творчістю Бруно Шульца).

Мета: навчальна – познайомити учнів із життєвим і творчим шляхом польського письменника українського походження Бруно Шульца;

розвивальна - розвивати в школярів навички аналізу художнього тексту, актуалізувати їх знання особливостей художнього стилю письменника;

виховна – виховувати почуття любові до батьківщини, до людей рідного краю, їх традицій та побуту.

Тип уроку: урок-бесіда з позакласного читання.

Метод: бесіда-презентація

Обладнання: портрет письменника, мультимедійний проектор для презентації картин та творів Бруно Шульца.

Хід уроку:

I. Мотивація навчальної діяльності, повідомлення теми та мети уроку.

Вступне слово учителя: Дорогі друзі, сьогодні на уроці ми з вами познайомимося із творчістю одного із найоригінальніших письменників України початку ХХ століття Бруно Шульца. Це ім'я вам не знайоме, не знайомі вам і твори цього самобутнього письменника. Єврей за походженням, поляк за духом, українець за місцем проживання Бруно Шульц став справді надбанням європейської культури початку минулого століття. Він писав польською мовою про життя єврейської громади невеликого українського містечка Дрогобич у якому мешкав.

Дрогобич дуже схоже на наше місто Ніжин. Вони однакові за чисельністю населення (близько 70 тисяч мешканців), за історичним розвитком (обоє мають більш як тисячолітню історію від часу заснування), мають навчальні заклади з давніми історичними традиціями. І якщо Ніжин пов'язують з іменами Миколи Гоголя, Нестора Кукольника, Євгена Гребінки, Леоніда Глібова та інших діячів культури, то у Дрогобичі навчався Іван Франко, народилися Йозеф Рот, Бруно Шульц, Роза Люксембург, Пауль Целан. Та найголовніше, що ці міста зберегли свій специфічний містечковий мікросвіт, який сформувався у них ще на початку минулого століття під впливом більш або ж менш чисельних єврейських, польських та грецької громад. Саме цей неповторний мікросвіт і описував Бруно Шульц у своїх творах. Тож мандруючи єврейськими вуличками давнього Дрогобича ми немов би вирушаємо у подорож через час і потрапляємо у духовну ауру рідного міста. І допоможуть нам у цьому наші друзі. Надамо їм слово.

II. Сприйняття нового матеріалу.

(Гурт учнів класу отримав попередні завдання до уроку і підготував повідомлення про життєвий, творчий та мистецький шлях Бруно Шульца).

Учень-біограф знайомить нас із життєвим шляхом Бруно Шульца: 12 липня 1892 року у Дрогобичі в родині Якуба Шульца та Генрієти Кумркер народилася третя дитина, син, котрого назвали Бруно. У 1902-10 роках хлопець навчався у міській гімназії ім. Франці Йосифа I, яку закінчив із відзнакою. По закінченні гімназії Бруно Шульц студіював науки на будівельному факультеті Львівської Політехніки та архітектурному факультеті Віденського університету. Проте навчання доводилося переривати через слабке здоров'я та події I Світової війни. У Відні Бруно брав уроки малювання, але документів про закінчену освіту не отримав. У 1910 році його батько Якуб збанкрутував, а у 1915 помер. Аби здобути засоби до існування для себе, старої матері та тяжко хворої старшої сестри Бруно Шульц спершу намагався заробляти малюванням портретів, а від 1924 року працював вчителем малювання (пізніше також ручної праці та математики) у гімназії ім. Владислава Ягелла аж до 1941 року. У 1933 році Бруно Шульц познайомився із Юзефіною Шелінською, котра стала його нареченою. Аби одружитися із нею, він офіційно вийшов із юдейської громади і отримав статус «особи без віросповідання», але спроби перебратися до Сілезії, де вони змогли б законно побратися, закінчилися невдачею, а у 1937 році заручини були розірвані...

Продовжує розповідь учень-літературознавець, який знайомить присутніх із творчим доробком Бруно Шульца: Ще у 1933 році Бруно познайомився із Зоф'єю Налковською, котра стала його покровителькою у літературному світі Варшави та допомогла опублікувати польськомовні оповідання і літературно-критичні есеї. Дебютує Бруно Шульц у грудні 1933 року своїм оповіданням «Птахи». У цьому ж році у видавництві «Руй» виходить його книга «Крамниці з корицею». Молодий письменник заприятелював із найцікавішими польськими літераторами того часу – Гомбровічем, Віткаци, Вітліном, його літературна слава стала загальноновизною. У 1936 році виходить друком його друга книга оповідань – «Санаторій під Клепсидою». А у 1938 році його нагородили Золотою Лавровою Гілкою Польської Академії Літератури. Пропоную вашій увазі послухати оповідання «Птахи».

Завчасно підготовлений учень-актор читає оповідання «Птахи» у перекладі на українську мову Миколи Яковини.

Після прочитання тексту учитель проводить узагальнюючу бесіду:

- Чи сподобалося оповідання? Пояснити чим?
- Як ви поясните поведінку батька?
- Які художні засоби використані для побудови тексту: «Настали жовті, повні нудоти зимові дні. Поруділу землю вкривала дірява, заяложена і куца скатерка снігу. На всі дахи її не вистачало, тому подекуди ще zostалися чорні або іржаві гонтові покрівлі та арки, що ховали в собі закурені горища...»

Учень-біограф продовжує своє повідомлення: Наприкінці 30-х років письменника переслідують особисті клопоти та невдачі. Не вдалося видати уже підготовлені переклади його творів на італійську, німецьку та французьку мови; поїздка улітку 1938 року до Парижа також не дала очікуваних наслідків. У вересні 1939 року радянські війська увійшли до Дрогобича. Шульц продовжував працювати у школі учителем малювання та праці. У вересні 1940 року він був заарештований органами влади за використання синьо-

жовтої гама кольорів у картині на тему про « визволення трудящих Західної України», звинувачений в українському буржуазному націоналізмі. Ледве уникнув розстрілу. За радянських часів його оповідання не видавалися.

У липні 1941 року німецькі війська окупували Галичину. Школи були закриті, а тому Б.Шульц втратив роботу. Геніальний письменник був хворий і виснажений, голодував, мало не щодня гинули його знайомі, приятелі, близькі. Варшавські літератори вирішили допомогти Бруно Шульцові. Вони приготували для нього фальшиві документи, розробили маршрут виїзду у безпечне місце. 19 листопада 1942 року Бруно Шульц пішов до управи в справах євреїв щоб отримати пайку хліба. Саме того дня гестапівці проводили масові облави, убиваючи усіх зустрічних євреїв. Шарфюрер СС Карл Гюнтер убив Бруно Шульца пострілом у голову біля невисокого паркового муру за 100 метрів від будинку де той народився. Геніального польського письменника поховали у братській могилі на єврейському кладовищі Дрогобича. Могила ,на жаль, не збереглася.

Учень-актор читає оповідання Бруно Шульца «Віхола» у перекладі на українську Тараса Матіїва.

Учитель: Після II Світової війни творчість Бруно Шульца здобуде світове визнання. Але варто пам'ятати, що Бруно Шульц не лише визнаний літератор, але й талановитий художник. Надамо слово нашому мистецтвознавцю, який познайомить нас із художньою спадщиною митця.

Завчасно підготовлений учень-мистецтвознавець знайомить нас із презентацією малюнків Бруно Шульца.

Учень: Свою художню діяльність Бруно Шульц розпочав як портретист, згодом він взявся до створення графічних робіт у техніці дряпографії (цикл «Ідолопоклонна книга»), згодом брався за станковий живопис. Він брав участь у колективних мистецьких виставках у Львові, Вільнюсі, Кракові тощо. У 1928 році відбулася його персональна виставка графічних робіт у Трускавці. Нині незначна кількість малюнків Бруно Шульца зберігається у Львівській картинній галереї. Колекція малюнків є у Польщі та Ізраїлі.

Яким був художник Бруно Шульц? Давайте про це поговоримо розглядаючи його картину «Автопортрет на тлі міста», яка була написана у 1920 році, а нині є власністю Львівської картинної галереї. (*Учень проектує картину на екран*). Порівняємо автопортрет зі спогадами колишнього учня Бруно Шульца Альфреда Шраєра: « Шульц був людиною непомітною, тихою, фізично кволою, під час ходи колихався. Про його городяни говорили, що начебто він був трохи не в собі. Проте у гімназії , де у кожного з учителів були призви́стка, до Шульца жодне не пристало: він викликав повагу. Він був виключно справедливою людиною, ніколи нікого не образив...». Шульц – майстер фресок не лише як художник, але як і літератор. Він повернув польську літературу початку ХХ сторіччя від епосу, від великих романних форм до соковитого мінімалізму. Бруно Шульц – письменник, який у короткій художній формі намагався витворити власний світ із безліччю лише на перший погляд малозначущих, а насправді тонких і символічних деталей, нюансів і натяків, істину суть яких мав би відчутти і розшифрувати читач.

III. Узагальнення та систематизація вивченого.

Учитель ставить до класу узагальнюючі запитання:

1. Яким ви уявляєте Бруно Шульца? Чи відповідає його зовнішність образу героя його оповідань?
2. Що вразило вас у творах Бруно Шульца?
3. Які особливості художнього стилю письменника ви визначили, коли прослуховували його твори?
4. Охарактеризуйте художній світ автора.
5. Чи перегукуються його графічні твори з творами літературними?

Після обговорення учитель оцінює роботу учнів, коментує оцінки та пояснює домашнє завдання.

IV. Домашнє завдання: прочитати оповідання «Серпень», «Манекени» із книги Бруно Шульца «Динамонові крамниці» у перекладі Тараса Возняка, написати твір-мініатюру «Таємниці мого містечка».

Олександр Забарний - доцент кафедри методики викладання української мови та літератури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.